

“Dat is dus geen goed Nederlands!”

Vijf redenen om te klagen over taal

Mensen die over taalfouten klagen, zeggen daarmee ook iets over hoe de ideale taal er volgens hen uit moet zien. Uit onderzoek naar klachten op het internet en in de rubriek ‘Taalergernissen’ in *Onze Taal* komen vijf ideaalbeelden naar voren – en dus vijf groepen van klachten.

Frances Doderer en
Marc van Oostendorp

Illustratie: Frank Dam

Ergernissen horen bij de taal zoals klagen over het weer hoort bij het boerenbestaan. Zolang mensen kunnen schrijven, beklagen ze zich al over de teloorgang van de taal: al in de oudst overgeleverde teksten van Griekse, Romeinse en Chinese denkers vinden we bittere klachten over de jeugd, die niet meer weet hoe het hoort. Taalkundigen wijzen er tegenover klagers vaak op dat taal ‘nu eenmaal’ verandert en dat je daarom ook beter niet kunt mopperen. Maar die vermaningen van de taalkundigen hebben evenmin effect: zolang de taal blijft veranderen, zullen mensen blijven klagen over deze taalveranderingen.

Wij vonden het daarom tijd om die klachten zelf eens nauwkeuriger te bestuderen. Over welke aspecten van de taal klagen mensen precies? Wat voor argumenten hanteren ze om sommige taalverschijnselen af te keuren?

■ KUNNEN EN KENNEN

Vooraf die vraag naar de redenen interesseerde ons. Wanneer mensen ergens

over klagen, betekent dit altijd dat ze een ideaal voor ogen hebben. Je klaagt niet over iets waarvan je geaccepteerd hebt dat het nu eenmaal is zoals het is. Maar dat betekent dat een klager met de argumenten voor zijn klacht ook altijd iets onthult over dat ideaal: hoe zou de taal er eigenlijk uit moeten zien? Wat voor taal zou er nodig zijn om de stroom klachten te stoppen?

We besloten voor dat onderzoek het Meldpunt Taal te gebruiken. Op die in 2010 geopende website (www.meldpunttaal.nl) zijn inmiddels duizenden meldingen binnengekomen van mensen die iets opmerkelijks hebben gehoord of gelezen. Dat zijn lang niet allemaal klachten – het kunnen bijvoorbeeld ook vertederde meldingen zijn over de schattige dingen die een peuter gezegd heeft – maar we vonden uiteindelijk 629 meldingen die als ergernis konden worden aangemerkt. Daarnaast doorzochten we de rubriek ‘Taalergernissen’ in *Onze Taal* van de afgelopen jaren, waar we 332 klachten vonden. Dit leverde een totaal van 961 klachten op.

Wat ons daarbij opviel, was dat de klachten lijken te veranderen. In 2003 publiceerde de taalkundige Renée van Bezooijen een artikel in *Onze Taal* over taalergernissen. Een van de kwesties waar mensen zich destijds het meest aan stoorden, was de verwarring tussen *kunnen* en *kennen*. Op het Meldpunt Taal wordt daar nauwelijks nog over geklaagd en ook elders komen we de klacht niet veel meer tegen. Zijn mensen er inmiddels aan gewend geraakt? Heeft de ergernis zich verplaatst naar een ander taalfenomeen? Signaleren mensen geen dingen op een meldpunt als ze weten dat die al wat ouder zijn? Het valt moeilijk te zeggen.

De verzameling klachten konden we onderverdelen in verschillende categorieën, die ieder corresponderen met een ander ideaal. Hier geven we de vijf belangrijkste, in willekeurige volgorde:

1. Taal moet zuiver zijn

Wie in dit ideaal gelooft, ziet talen als van elkaar onderscheiden eenheden, die je niet moet mengen. Fout zijn dan